

Hankkeen perustiedot:

EAKR-osarahoitteinen hanke

Hankkeen kesto: 1.1.2015 - 1.12.2016

Kokonaisrahoitus: 472 500 euroa, josta EAKR (maakuntaliitto) 60 % = 283 500 e

Valmisteluvastuu: Luomuinstituutti ja hanketiimi

Vastuututkija: Pirjo Siiskonen

Projektipäällikkö: Heli Peltola

Hankkeen toteuttajat: Luomuinstituutti, Ruralia-instituutti, Luonnonvarakeskus LUKE, Aalto yliopisto Pienyrityskeskus ja ProAgria Etelä-Savo

Taustaa

EAKR-rahoituksella on päättyvällä ohjelmakaudella toteutettu hyvin tuloksin hankkeet Luomuinstituutin käynnistäminen ja Luomuinstituutin vakiinnuttaminen. Mainittujen hankkeiden ansiosta Luomuinstituutin toiminta on vakiintunut ja Etelä-Savon luomuliiketoiminta kehittynyt. Luomuinstituutin vakiinnuttaminen-hankkeessa on ollut mukana yhteensä 37 luomuyrittäjää ja viisi muuta tahoa.

Luomuruoan kysyntä on kasvussa ja luomuliiketoiminta on kasvava yritystoiminnan ala. Luomu on nimetty Etelä-Savon älykkään erikoistumisen kehittyväksi kärjeksi sekä sinivihreän talouden kehittämiskohteeksi. Luomutuotannolle on asetettu myös kansalliset kehittymistavoitteet eikä Etelä-Savo ole vielä niitä saavuttanut.

Etelä-Savossa on tilastollisesti koko maan keskiarvoa enemmän luonnonmukaista maa- ja elintarviketaloutta. Maakunnassa on myös merkittävää edelläkävijyyttä sekä luomutuotannossa että luomuliiketoimintakonseptien kehittämisessä. Etelä-Savossa on maan mittakaavassa merkittävää luomukasvisten tuotantoa (sipuli, kaali ja porkkana) ja luomukotieläintuotantoa. Eteläsavolaiset luomuyrittäjät ovat kehittäneet myös keskinäistä yhteistoimintaansa, mutta se ei ole vakiintunut laajemmin toimivaksi malliksi.

On tarkoituksenmukaista jatkaa Etelä-Savon luomuliiketoiminnan kehittämistä siitä, mihin edeltävillä hankkeilla on päästy. Tavoitteena on tällä hankkeella ottaa merkittäviä edistysaskelia Etelä-Savon luomuliiketoiminnan kehittämisessä. Hanke käsittää neljä osiota, joille kullekin on asetettu osiokohtaiset tavoitteet, suunniteltu osiokohtaiset toimenpiteet ja tulokset. Hankkeen keskeiset kohderyhmät ovat ruokaketjun kaikki toimijat: alkutuotanto, pienjalostus, kauppa, ammattikeittiöt sekä kuluttajat.

Hankeosiot ovat:

- 1. Eteläsavolaisen luomun markkinoinnin edistäminen**
- 2. Luomualan yrittäjien yhteistyön vahvistaminen ja lisääminen**
- 3. Etelä-Savon julkisten ja yksityisten ruokapalvelujen luomuistaminen**
- 4. Maakunnan luomutuotevalikoiman laajentaminen**

1. Eteläsavolaisen luomun markkinoinnin edistäminen

Paikallisuus sekä luomuun liitettävät arvo- ja laatutekijät puhuttelevat kuluttajaa. Kuluttaja kuitenkin tarvitsee tietoa sekä paikallisuudesta että luomusta valintojensa tueksi.

On tarkoituksenmukaista, että yksittäiset luomuyrittäjät keskittyvät ydintoimintaansa, tuotantoon ja jalostukseen, ja markkinointitoimenpiteitä tehdään yhteistyössä maakunnan tasolla.

Luomuyritykset tarvitsevat yhteisiä välineitä ja foorumeita markkinointiin. Yhteiset luomun näkyvyyttä ja markkinointia edistävät toimenpiteet vauhdittavat koko maakunnan luomuliiketoimintaa ja vahvistavat aluetaloutta.

Tavoitteet:

Tavoitteena on auttaa maakunnan luomuyrityksiä vahvistamaan asemaansa markkinoilla ja lisäämään myyntiä. Lisäksi tavoitteena on tehdä Etelä-Savon luomuliiketoimintaa ja eteläsavolaisia luomuyrittäjiä sekä maakunnassa kehitettyjä hyviä käytäntöjä tunnetuksi ja auttaa eteläsavolaisen luomuklusterin vahvistumista.

Toimenpiteet:

1. Maakunnallisuuden vahvistaminen luomutuotemainonnassa: yhteinen markkinointikampanja ja yhteisen visuaalisen ilmeen käyttöönotto
2. Maakunnan luomuyrityksiä markkinoivan yhteisesitteen, -videon/videoiden ja kirjan tuottaminen
3. Luomukuluttajatapahtumien kehittäminen, tuottaminen ja toteuttaminen
4. Luomuyrittäjien yhteiset markkinointitapahtumat jalostajille, jälleenmyyjille ja ruokapalveluille
5. Tutustuminen erilaisiin luomuyritysvierailumalleihin Euroopassa ja Suomessa
6. Eri kohderyhmille suunnattujen luomuyritysvierailujen ja tuotemyynnin kehittäminen
7. Valmistautuminen eteläsavolaisen luomun esille tuomiseen Mikkelin asuntomessuilla vuonna 2017

Tulokset:

Eteläsavolaiset luomuyrittäjät saavat yhteisiä markkinoinnin apuvälineitä ja eteläsavolaisen luomun näkyvyys paranee. Etelä-Savossa toteutetaan luomukuluttajatapahtumia. Jalostajille, jälleenmyyjille ja ruokapalveluille on järjestetty markkinointitapahtumia ja maakuntaan syntyy erilaisia, testattuja luomuyritysvierailukonsepteja myytävine oheistuotteineen.

2. Luomualan yrittäjien yhteistyön vahvistaminen ja lisääminen

Etelä-Savossa on runsaat 270 luomuyrittäjää. Vanha perinne on, että tuottaja on itsenäinen toimija, mutta maaseudulla on myös vanha yhteistyöperinne. Luomutuotannossa, jossa yksittäiset tuote-erät saattavat olla pieniä, on välttämätöntä tehdä yhteistyötä muiden tuottajien kanssa omien tuote-erien markkinoille saamiseksi. Myös jälleenmyyjät, ammattikeittiöt ja yksittäiset kuluttajat edellyttävät tuotteiden jatkuvaa saatavuutta ja toimitusvarmuutta. Tähänkin tarpeeseen vastaamiseksi on kehitettävä yrittäjien yhteistyötä. On olemassa kotimaisia ja ulkomaisia esimerkkejä siitä, mitä luomuyrittäjien yhteistyöllä on saatu aikaan. Toimenpiteet vahvistavat ruokaketjujen toimivuutta ja edistävät ketjujen lyhenemistä ja lyhyiden toimitusketjujen syntyä.

Yhteistyö lisää alueen luomutuotannon volyymia, auttaa uusia luomuyrittäjiä yhteistyön avulla markkinoille ja varmistaa tuotteiden saatavuutta.

Tavoitteet:

Tavoitteena on tiedon hankkiminen hyvistä ja toimivista yhteistyökäytännöistä ja Etelä-Savon luomuyrittäjien yhteistyön kehittäminen, vahvistaminen ja lisääminen.

Toimenpiteet:

1. Tutustuminen Suomessa ja muualla Euroopassa toimiviin yhteistoimintamalleihin
2. Etelä-Savoon soveltuvien yhteistyökäytäntöjen kehittäminen
3. Luomuyritysten tuotanto- ja logistiikkayhteistyön harjoittelu ja tuottajarengaskokeilut eri markkinakanavissa
4. Hankkeen tuottaja- ja jalostajaverkoston täydentäminen hankeosiossa 4 Maakunnan luomutuotevalikoiman laajentaminen saavutettujen tulosten perusteella.

Tulokset:

Tieto yhteistoiminnan muodoista ja mahdollisuuksista ketjun toimijoiden keskuudessa lisääntyy. Luomuyrittäjien yhteistoimintaosaaminen vahvistuu ja yhteistoiminta lisääntyy tuotannossa, markkinoinnissa ja logistiikassa. Luomuraaka-aineiden ja -tuotteiden saatavuus paranee ja luomuliiketoiminta vahvistuu.

3. Etelä-Savon julkisten ja yksityisten ruokapalvelujen luomuistaminen

Sekä Euroopan yhteisö että Suomen hallitus pyrkivät ohjaamaan julkisia hankintoja kestävämpään suuntaan. Sekä julkisissa että yksityisissä ruokapalveluissa luomun suosiminen on konkreettisin tapa toteuttaa kestävyyttä. Kuntatasolla ruokapalvelut ovat merkittävä raaka-aineostaja.

Yksityisissä ruokapalveluissa luomun käytön lisääminen on selkeä lisäarvo. Yksityisten ja julkisten ruokapalvelujen toiminta tukee toisiaan: yksityiset ruokapalvelut pystyvät hyödyntämään luomupientuottajien toimituksia ja rakentavat luomun tunnettuutta kuluttajien keskuudessa, julkisten ruokapalvelujen suuremmat volyymit tekevät tuottajille mahdolliseksi tuotannon määrän lisäämisen. Omasta maakunnasta hankittavien luomuraaka-aineiden määrän lisääminen julkisissa sekä yksityisissä ruokapalveluissa vahvistaa aluetaloutta ja maakunnan luomuyritysten elinvoimaisuutta.

Tavoitteet:

Tavoitteena on kansallisen luomu- ja lähiruokaohjelman (20 % kaikesta tarjotusta ruoasta luomua vuonna 2020) tavoitteiden edistäminen useissa Etelä-Savon julkisissa ruokapalveluissa ja luomuraaka-aineiden käytön ja luomun näkyvyyden lisääminen yksityisissä ruokapalveluissa. Hankkeen aikana tavoitellaan merkittävää hankinta- ja toimitusyhteistyötä alueen luomutuottajien ja julkisten ja yksityisten ruokapalvelujen kesken.

Toimenpiteet:

1. Kansallisten hyvien käytäntöjen soveltuvuuden arviointi maakunnan julkisissa ruokapalveluissa ja alueellisen toimintamallin kehittäminen ja testaaminen
2. Ohjeistuksen tuottaminen julkisten ruokapalvelujen toimijoille luomutuotteiden kilpailutuksesta ja käyttöönnotosta
3. Luomun käytön ja näkyvyyden lisääminen julkisissa ja yksityisissä ruokapalveluissa liikeideat huomioiden
4. Portaat luomuun -mallin käytön lisääminen Etelä-Savon ruokapalveluissa
5. Luomuruoan aluetaloudellisten, kansanterveydellisten sekä ympäristövaikutusten esittely maakunnan kuntapäätäjille ja yrittäjille tehtyjen selvitysten pohjalta

Tulokset:

Etelä-Savon julkisissa ja yksityisissä ruokapalveluissa on käytössä maakunnassa tuotettuja luomuraaka-aineita ja julkisissa ruokapalveluissa hallitaan alueella tuotettujen luomutuotteiden hankinnan kilpailutus. Julkisten ruokapalvelujen kysyntä on lisännyt maakunnan luomutuotantoa ja raaka-ainehankinnoilla on myönteisiä aluetaloudellisia vaikutuksia. Maakunnan ruokapalvelut sijoittuvat hyvin Portaat luomuun -ohjelmassa ja toimenpiteillä edistetään v. 2020 kansallisten tavoitteiden saavuttamista julkisissa ruokapalveluissa.

4. Maakunnan luomutuotevalikoiman laajentaminen

Maakunnassa on merkittävää luomutuotantoa, mutta luomun jalostusaste on hyvin alhainen eikä riitä täyttämään kaupan, kuluttajien ja ammattikeittiöiden tarpeita. Mikäli maakunnallista luomujalostustoimintaa ei saada kehitettyä, tulee maakunnan ulkopuolelta ja ulkomailta tuodun luomun osuus kasvamaan nykyisestään.

Tavoitteet:

Lisätä ja laajentaa maakunnallista luomutuotevalikoimaa ja erityisesti saada aikaan luomuleipomo-, luomuteurastamo- ja luomumaitotaloustuotteita omassa maakunnassa tuotettuina.

Toimenpiteet:

1. Tutustumismatka Keski-Eurooppaan kohteena esimerkilliset luomujatkojalostus- ja jälleenmyyntikohteet
2. Selvitykset yksityisten ravintoloiden keittiömestareiden, julkisten ruokapalveluiden ruokapalvelupäälliköiden sekä kauppiaiden kokemista puutteista luomutuotevalikoimassa.
3. Tuotekehityskartoitus sekä luomutuotteiden tuotekehitystä ja koemarkkinointia koskien mm. seuraavia tuoteryhmiä: leipomotuotteet, maitojalosteet, lihatuotteet, kasvis- ja marjatuotteet
4. Uusien luomutuotteiden testaaminen maakunnan ruokapalveluissa

Tulokset:

Maakunnan luomutuotteiden valikoima laajenee, jalostusaste nousee ja uusien luomutuotteiden tuominen markkinoille helpottuu. Toteutetaan tuotekehitystyötä, koe-erien tuottamista ja koemarkkinointia joissakin tuoteryhmissä. Uusien tuotteiden käyttöönotossa syntyy yhteistyötä ravintoloiden, kaupan ja julkisten ruokapalveluiden kanssa.

5. Hankkeen työskentelymenetelmät

Hankkeen keskeisiä työskentelymenetelmiä ovat yhteiset työpajat, tutustumismatkat, kokeilut ja monikanavainen viestintä.

PROJEKTIN KUSTANNUSARVIO

A. Projektikirjanpitoon tulevat kustannukset:

Kustannuslaji	2015	2016	Yhteensä
1. Palkkakustannukset	140 700	140 700	281 400
2. Ostopalvelut	36 740	36 740	71 480
3. Kone- ja laiteinvestoinnit	0	0	0
4. Rakennukset ja maa-alueet	0	0	0
5. Muut kulut	26 040	26 040	52 080
6. Flat Rate 24%	33 770	33 770	67 540
Kustannukset yhteensä	237 250	237 250	474 500
7. Tulot	1000	1000	2000
Nettokustannukset yhteensä	236 250	236 250	472 500
Kustannusarvio yhteensä	236 250	236 250	472 500

RAHOITUSSUUNNITELMA

A. Toteuttajan maksamiin kustannuksiin:

	2015	2016	Yhteensä	%
Haettava EAKR rahoitus	141 750	141 750	283 500	60,00 %
Kuntarahoitus (Mikkeli, Pieksämäki)	25 000	25 000	50 000	10,58 %
Omarahoitus Ruralia	20 000	20 000	40 000	8,47 %
Omarahoitus PYK	20 000	20 000	40 000	8,47 %
Omarahoitus ProAgria	1 500	1 500	3 000	0,63 %
Omarahoitus LUKE	5 000	5 000	10 000	2,12 %
Muu julkinen, Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta	1 000	1 000	2 000	0,42 %
Yksityinen rahoitus	22 000	22 000	44 000	9,31 %
Yht	236 250	236 250	472 500	100,00 %